

תשובת המשקל

אמר הבעל-שם-טוב: מי שהיה רגיל לדבר שקר – תשובתו היא שלא לומר שקר גם לא כדי לעשות שלום. וכפי שמצינו שמי שנכשל באיסור ריבית אסור לו לקחת ריבית גם מאיגור-יהודי.

(כתר-שם-טוב סימן מ)

חוש לתשובה...

מדברי אדמו"ר הצמח-צדק: מי שיש לו חוש בציור – יכול להגיע לתשובה ביתר קלות.

(ליקוטי-דיבורים, חלק א, עמ' קנז)

הווה, עבר ועתיד

הרבי המהר"ש אמר: התשובה היא חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, ובראש וראשונה – תיקון וסידור ההווה, באופן שההווה יהיה טוב, הן במעשה, הן בדיבור והן במחשבה. וכאשר ההווה מסודר כראוי, ניתן למלאות את החסר ולתקן את הלא-טוב של העבר, ולעשות גדרים וסייגים לגבי העתיד.

(מבוא לפוקח-עיוורים, עמ' 9)

לא לחטוא...

באיגרת-התשובה נאמר, שמי שאין לו כוח להתענות על עבירות שבידו, יפדה אותן בצדקה. כאשר היה המשיפיע ר' גרונוס מלמד פרק זה, נהג לשאול: ומה יעשה מי שאין לו לא כוח ולא כסף? והיה משיב: שלא יחטא מלכתחילה.

(מפי השמועה)

לזכות
האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש
הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקפה

ערב שבת-קודש
פרשת וילך / שובה
ד' בתשרי ה'תשס"ז

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

עשרת ימי תשובה

לשוב בשמחה

עבודת התשובה, אף שהיא קשורה בצער עמוק, חייבת להיעשות מתוך שמחה. שהרי כל מצווה יש לקיים מתוך שמחה, שמחה של מצווה, ואם-כן, בוודאי שיש לקיים מתוך שמחה מצווה חשובה כתשובה, שבכוחה לתקן פגמים בכל המצוות. ואכן, נוסף על תחושת הצער שבתשובה, יש בה גם שמחה, שהרי היא מאפשרת לחוטא לחזור ולהידבק בקב"ה, ואין לך שמחה גדולה מזו. במילים אחרות: שני חלקים בתשובה: (א) חרטה על העבר, (ב) החלטה טובה על להבא. החרטה נעשית מתוך מרידות, ואילו ההחלטה הטובה נעשית בשמחה עצומה.

(ליקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 389)

ענווה ותשובה

מי שהוא גס-רוח ושחצן, קשה לו להגיע לידי תשובה, וייתכן שלעולם לא יבוא לידי כך. ושלוש סיבות לדבר:

(א) אדם כזה ימצא תמיד סיבות והצטדקויות להנהגתו הרעה, ויוכיח כי לאמיתו של דבר הצדק איתו.

(ב) אם נכשל בעניין שלא ניתן לעוטפו במעטה של יושר, יתלה את הקולר באחרים (בסביבתו; ביצורי-הרע הגדול; וכיוצא בזה), כך שהוא עצמו יישאר תמיד חף מפשע.

(ג) אם אינו מצליח למצוא סיבה חיצונית ו'תירוץ' להנהגתו הרעה, יעדיף להתעלם ממנה כליל, בבחינת "על כל פשעים תכסה אהבה".

לעומת זאת, הענוותן מסוגל לשפוט את עצמו ולהוציא פסק-דין אמת, בלי סילוף עובדות וכלי להמציא אמתלאות שאין להן שחר.

(ליקוטי שיחות, כרך א, עמ' 130)

מזדונות לזכויות

חז"ל אמרו שתשובה מאהבה הופכת את הזדונות לזכויות.

כטעם הדבר מבואר בספר התניא: "כי עד הנה היתה נפשו בארץ ציה וצלמות... ורחוקה מאוד פני ה' בתכלית, ולזאת צמאה נפשו ביתר עוז מצמאון נפשות הצדיקים... ועל תשובה מאהבה רבה זו אמרו שזדונות נעשו לו כזכויות, הואיל ועל-ידי זה בא לאהבה רבה זו".

והרי דוגמה לדבר בהלכה: יש אומרים שגם מכשירי מצווה דוחים שבת (למשל, מותר לחלל את השבת כדי לעשות איזמל לצורך ברית-מילה), שכן, הואיל ולא ניתן לקיים את המצווה בלי הכנה זו, נמצא שההכנה היא בכלל המצווה והמצווה מעניקה לה חשיבות גדולה. אף בענייננו: מכיוון שבכדי להגיע לדרגה נעלית בקיום המצוות ("אהבה רבה") היה נזקק כביכול לחטא (והיינו, שהחטא הוא שגרם לו להתעורר באהבה רבה), לכן נעשה החטא (בדעבר ולאחר שעשה תשובה) חלק מעבודת התשובה, והוא עצמו נעשה מצווה.

(ליקוטי שיחות, כרך ז, עמ' 187)

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ד' בתשרי ה'תשס"ו – י"א בתשרי ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ד' בתשרי	הלי מילה. פרק ב-ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו העם. ימלוך עלינו וכו'.	הלי כלים. פרק כח.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה סוף ספר אהבה: סדר תפלות כל השנה. נהגו העם... ימלוך עלינו וכו'.
ש"ק	ה' בתשרי	נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה... נוסח הוידוי... עושה שלום וכו'.	הלי מקואות... בפרקים אלו. פרק א.	שם: נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה... נוסח הוידוי... עושה שלום וכו'.
א'	ו' בתשרי	נוסח ברכת המזון. ברוך אתה... אשיש ביי. נחלתי עדותיך ונוי. ספר זמנים והוא ספר שלישי... הלי שבת... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ב.	שם: נוסח ברכת המזון. ברוך אתה... אשיש ביי. מ"ע קנד.
ב'	ז' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ג.	מ"ע קנד.
ג'	ח' בתשרי	פרק ו-ח.	פרק ד.	מל"ת שכ.
ד'	ט' בתשרי	פרק ט-יא.	פרק ה.	מל"ת שכ.
ה'	י' בתשרי	פרק יב-יד.	פרק ו.	מל"ת שכב.
ו'	יא בתשרי	פרק טז-יז.	פרק ז.	מל"ת שכב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני 72 ד'	לפני 120 ד'							
ו', ד' בתשרי	4.40	5.27	5.48	6.43	9.31	12.28	12.58	6.17.9	6.42
ש"ק, ה' בתשרי	4.40	5.27	5.49	6.44	9.32	12.28	12.58	6.16.7	6.41
א', ו' בתשרי	3.41	4.28	4.49	5.45	8.32	11.28	11.58	5.15.4	5.40
ב', ז' בתשרי	3.42	4.29	4.50	5.46	8.32	11.27	11.57	5.14.2	5.39
ג', ח' בתשרי	3.42	4.29	4.51	5.46	8.32	11.27	11.57	5.13.0	5.37
ד', ט' בתשרי	3.43	4.30	4.51	5.47	8.33	11.27	11.57	5.11.8	5.36
ה', י' בתשרי	3.44	4.31	4.52	5.48	8.33	11.27	11.57	5.10.6	5.35
ו', י"א בתשרי	3.44	4.31	4.53	5.49	8.33	11.26	11.56	5.09.4	5.34

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מיוניטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת וחג

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
וילך	5.41	6.52	5.56	6.54	5.47	6.53	5.59	6.54
יום-הכיפורים	4.35	5.46	4.50	5.48	4.40	5.47	4.53	5.49
האזינו	4.32	5.44	4.47	5.46	4.38	5.44	4.50	5.46

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק אייזלמן

מרו"ל: מכון ליובאוויטש שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

להקל בזה ולצום קצת יותר מכ"ה שעות¹²³.
 אחרי ערבית, קודם הברלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיו שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו נטילת ידים שחרית ביום רגיל, אבל בלא ברכה. וגם הכוהנים שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול ידיהם כנ"ל¹²⁴.
 הברלה: יין, נר, הברלה. ומברכים דוקא על נר ששבת (שדולק מערב יום-הכיפורים). ואם אין נר חוץ מזה שבבית-הכנסת, ידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם. ובבית מדרש עוד נר מהנר ששבת בביתו ומברך על שניהם. ואם אין בביתו נר ששבת יביא מבית-הכנסת. ואם אי-אפשר, יברך על נר שהודלק מנר בית-הכנסת¹²⁵.
 כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מדייק (רק בהברלה זו) לעשות הברלה בעצמו¹²⁶.
 בכל השנה אין נותנים לאחר לשתות מהשיריים של כוס הברלה (אלא אם-כן בירכו עליה ברכת המזון), מה שאין כן במוצאי יום-הכיפורים אפשר לתת¹²⁷.
 אחרי הברלה מקדשים את הלכנה – בחגירת אבנט ובסידור [אבל לא-דווקא בטלית וקיסל¹²⁷], ונכון לרחוץ את הפנים

יום שישי
י"א בתשרי

מחרת יום-הכיפורים נקרא "בשם השם" (ג-ט"ס נאמען)¹³⁰.
 משכימים לבית-הכנסת¹³⁵.
 אין מתענים עד אחר אסרו-חג. וחתן ביום חופתו – בין יום-הכיפורים לחג הסוכות, מתענה¹³⁶.

123 אגיק חיי עמי רצו (ע"פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת "שלידי", הוא טו"ד. וא"כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרבין).
 124 לפני קידוש לבנה – לוח כולל-חביד.
 125 שו"ע אדמוה"י סי' תרכד ס"ה"ו.
 126 יאוצרי עמי רמח.
 127 ראה אופני הנהגה שונים ב'יאוצרי' שם.
 128 לוח כולל-חביד. כנראה כדי לקיים קידוש לבנה בשמחה (כמ"ש ברמ"א סי' תכו ס"ב). ובתיבת הוסיף שם גם לשטוף פיו.
 129 שו"ע אדמוה"י שם ס"ט, 'המלך במסיביו ח"א עמי רמ. וראה יאוצרי עמי רנ.

הרצון העליון הוא שיהיו "מצוות חיות", "לעבעדיקע מצוות"!

כשיהודי מקיים מצווה ללא חיות אלא רק כדי לצאת ידי חובתו, הוא עלול להסתפק בקיום המצווה ללא הידורים ו יתרה מזאת, מכיוון שהוא אינו מנצל את החיות לענייני תורה ומצוות, סופה של החיות שתבוא לידי ביטוי בעניינים אחרים ועד לעניינים של הפך התורה והמצוות ו משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בסימן הראשון של הלכות פסח¹ כתב רבנו הזקן בשולחן-ערוך שלו: "נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו (שבת הגדול) אם אינו ערב פסח, והלכות החג (סוכות) דורש בשבת שובה"². מקורו של מנהג זה הוא ב"מנהגי מהרי"ל"³, ומובא גם ב"ב"ח ומגן-אברהם". אבל לשון רבנו הזקן הוא שונה מלשון המגן-אברהם: הלשון במגן-אברהם הוא: "ומהרי"ל היה דורש גם הלכות חג בשבת שובה". בתיבת "גם" מרמז, שנוסף על הלכות יום-כיפור שיש לדורשם בשבת שובה, יש לדורש גם הלכות החג. ואילו רבנו הזקן משמיט תיבת "גם", המרמזת על הלכות יום-כיפור, ומביא רק הלכות החג. וצריך להבין: מדוע משמיט רבנו

1 מכאן עד סוס"ד – הוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר (באירוש), ונדפס בלק"ש ח"ג עמ' 953 ואילך. כמאדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.
 2 סתב"ט ס"ב.
 3 לאחר שמקדים יסוד וטעם המנהג – לפי "שכל חכם היה שונה לתלמידיו הלכות הרגל ל' יום לפניו כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשון, ולהמוך עם היו דורשים הלכות הרגל בשבת שלפניו" (מהנחה בלתי מוגה).
 4 ראה הלכות שלושים יום קודם לפסח והלכות עשרת ימי תשובה.
 5 שם סק"א.
 6 מחצית-השקל שם.
 7 וכן היא הקביעות בשנה זו (מהנחה בלתי מוגה).
 8 הלשון במג"א הוא "ללמד" (בלא וא"ו) ריש לפרש שבוה מבאר מ"ש קודם "להורות דרכי ה'": לשון רבנו הזקן הוא "וללמד" (בתוס' וא"ו), דמכוח מזה, שדרכי ה' המעשה אשר יעשון, הם ב' עניינים.

נפרדים? אודות איזה "דרכי ה'" צריכים "לדרוש ולהורות", נוסף על לימוד "המעשה אשר יעשון"?

ויש לומר: רבנו הזקן מרמז כאן, שבשתי שבתות אלו (שבת הגדול ושבת שובה) אין דורשין רק בהלכות הפסח והלכות החג – ההלכות שאליהם מכוונים התיבות "המעשה אשר יעשון" – אלא גם בעניינים הנוגעים לעבודת האדם ולקיום כל המצוות בכלל, שזוהי הכוונה ב"להורות דרכי ה'".

ולכן השמיט רבנו הזקן "הלכות יום-כיפור", כי בנוגע ל"עיקר הלכות יום-כיפור" – אין צורך בזמן מיוחד לדרוש בהם, כי נכללים הם בדרשות "להורות דרכי ה'" שאומרים בשבת הגדול ובשבת שובה. ועל-דרך שלא קבעו לדרוש בשבת שקודם חג השבועות, לפי ש"עצרת אין בו הלכות מיוחדות שכל איסור והיתר הנוהגין בו נוהגין גם כן בפסח וסוכות".

עניינה של דרך הוא, שעל-ידה אפשר להגיע למקום מסוים. התכלית אינה הדרך עצמה; הדרך אינה אלא אמצעי המביא אל התכלית. אבל ללא האמצעי, אי-אפשר להגיע אל התכלית.

תכלית כל הבריאה היא, שישראל, בהיותם בעולם, יקיימו את המצוות בפועל – "המעשה אשר יעשון". אלא, בכדי שהמעשה יהיה כראוי, עם חיות ונשמה – שהרי "מצווה בלא כוונה כגוף בלא נשמה" – יש צורך באהבת ה' ויראת ה', שהם המכניסים חיות בקיום המצוות.¹⁴ ואלו הן "דרכי ה'", המביאים לידי

התכלית שהיא קיום המצוות בפועל. הן אמת ש"המעשה הוא העיקר"¹³ – אם יכוון אדם את כל הכוונות של המצווה אבל את המצווה בפועל לא יקיים, עובר הוא על רצון העליון, מה-שאי-יכין אם בפועל יקיים את המצווה, אף שיחסרו לו כוונותיה, מקיים הוא את עיקר המצווה וממלא את רצון העליון – אף-על-פי-כן צריך קיום המצווה להיות בחיות, והדבר אפשרי רק על-ידי אהבה ויראה. אפשר לטעון: מה בכך שהוא מקיים את המצוות ללא חיות, לצאת ידי חובתו, העיקר הוא שקיים את המצוות בפועל? אלא מאי, הם "כגוף בלא נשמה" – חסרה אמנם הנשמה, אבל כיוון שיש לו גוף המצוות – הרי ישנו העיקר.

והמענה על זה:

אם מקיימים מצווה ללא חיות – העשייה היא רק לצאת ידי חובתו, או מתוך הרגל, באופן של "מצוות אנשים מלומדה"¹⁵ – הרי זה נוגע סוף-כל-סוף גם לעשיית המצווה בפועל. כי, נוסף לכך שאז נעשית המצווה ללא הידורים – כי בעשותו את המצווה ללא חיות ורק כדי לצאת ידי חובתו, הרי יכול הוא לצאת ידי חובתו גם כשעושה אותה ללא הידורים – לבר זאת, כיוון שאינו מנצל את החיות בתורה ומצוות, מתבטאת החיות בעניינים אחרים, עד לעניינים של היפך התורה והמצוות.

והיינו, שאף שבתחילה שלם הוא עדיין במעשה המצוות, שהרי רצונו לצאת ידי חובתו, ולכן מושל הוא על מידותיו ותאוותיו וממלא את התפקיד המוטל עליו, הרי לאחרי כן, מצד

14) ראה לקו"ש ח"ג עמ' 897 ואלך.
15) ישעיה כט, יג. וראה תניא פל"ט (ג,ב) ובכ"מ.
16) שגם ההידור היא מעצם עניין המצווה, כי מצוות בכל פרטיהם הם רצון העליון ורצון אין התחלפות, וההפרש בין ההידור לגוף המצווה היא לחעניין שרע ועונש וכיו"ב (שיחת חג השבועות תרצ"ג – לקו"ד ח"ד תשע, ב). וראה שו"ע אדה"ז סתפ"א סוס"א (וראה גם לקו"ש חל"ג עמ' 126, ובהערה 47 שם).

מלכנו. קדיש התקבל, לדוד ה' אורי, קדיש יתום, ואין אומרים 'עלינו'.

זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה.¹⁰⁸

לפני 'אשרי' פותחין את הארון, ונשאר פתוח עד אחרי התקיעה.¹⁰⁹

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש התקבל שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"¹⁰⁹.

בנעילה אומרים "חתמנו" (בתפילה וב'אבינו מלכנו', במקום "כתבנו"), "וחתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר ונחתם" (במקום "ניזכר ונכתב").

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום.¹¹⁰

בפיוט 'ה' ה' – אזכרה אלקים ואהמיה", כמדומה שאומרים י"ג מדות רק בפעם הראשונה (ולא כפזמון בין בית לבית).

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצרך, הטוב לנו – תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", כשה"לנו" נמשך למעלה.¹¹¹

אין נשיאת כפים, אפילו עוד היום גדול.¹¹²

באמצע קדיש התקבל, אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמן', מנגנים 'מארש נפוליון',¹¹³ ואחר-כך תוקעים תקיעה אחת.¹¹⁰

מעיקר הדין, מותר לתקוע אפילו בין השמשות.¹¹⁴ אבל כמה פעמים אירע בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ץ

סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון 'מארש נפוליון' עד צאת הכוכבים.¹¹⁵ ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להיזהר בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים.

מוצאי יום-הכיפורים:

כתב כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "המנהג 'שהש"ץ במוצאי יום-הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם' – לא ראינו. ובבית-הכנסת כאן אין נוהגין כן".¹¹⁶

תפילת ערבית¹¹⁷ והבדלה – בקיטל וטלית, אבל בכובע, והטלית על הכתפיים.¹¹⁸

מי ששכח ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך המשפט' אינו חוזר,¹¹⁸ אבל אם אמר 'זכרנו לחיים' פוסק ומתחיל 'מלך עוזר', ואם כבר אמר "וכתבנו בספר החיים" – גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה.¹¹⁹

במוצאי יום-הכיפורים אומרים: 'גוט יום-טוב'.¹²⁰ ובלובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת.¹²⁰

"מי שכבה נרו ביום-הכיפורים... תקנתו שידליקנו שוב במוצאי יום-הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נרו במוצאי יום-הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא יניחנו לדלוק עד גמירא".¹²¹

צום יום-הכיפורים הוא כ"ו שעות¹²², ויש

108) שו"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ג ס"ב.
109) ספר-המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חביד.
110) ספר-המנהגים עמ' 59.
111) סה"מ תרפ"ז סי' כא. ועדי"ז בלקו"ד ח"א דף נט, א.
112) ספר-המנהגים (שו"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ג ס"ח, כדעת הרמ"א שם), וראה 'יאצרי' עמ' רמ. וצ"ע שבלוח כולל-חביד מזכיר 'נשיאת כפים' (כדעת השו"ע וכו' ומהגה ירושלים. וראה נטע' גבריאל ר"פ סה).
113) ספר-הניגונים, ניגון קע.
114) שו"ע אדמוה"ז סי' תרכ"ג סעיף יא.
115) 'יאצרי' עמ' רמב.
116) אגיק חז"ג עמ' רכ.
117) המתפלל במניין מנוסח אחר, ומייד אחרי יתקבל מתחילים ערבית – לכאורה עליו לסיים תחילה את יאין

נשמות יכול לומר "אב הרחמים"⁹⁹.

אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי'. ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "בדמיך חיי". אם המילה מחוץ לבית-הכנסת – יחזירו את ספר-התורה לארון הקודש לפני שיוצאים¹⁰⁰.

ונתנה תוקף: (באמירת פיוט זה עמד הרבי) רגילים בין אנשי: הש"ץ מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים – עד "ומי ירום". אח"כ חוזר הש"ץ בקול מ"כבקרת" עד שם, ואז אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה", והש"ץ חוזר זאת בקול רם... שוב אומר הקהל "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ חוזר בקול מ"אמת... עד "כחלום יעוף", ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה הוא... וקיים", והש"ץ חוזר זאת בקול רם, ואז אומרים הקהל "אין קצבה" עד גמירא. הש"ץ מסיים את הקטע בקול, ומתחיל "כתר"¹⁰¹.

מכינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחוים – ב'עלינו¹⁰² וב'הכהנים' – לבין הקרקע.

בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה, וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: לצעוק 'אתה', להפסיק קימעה, ואחר-כך להמשיך

ולומר "כוננת עולמך..."¹⁰³.

"מה שאומרים בסדר עבודה... 'חטאו, עוו, פשעו... בני ישראל' – אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'¹⁰⁴.

לאמירת 'הכהנים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהורי"צ לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה – תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר-כך על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)¹⁰⁵.

לאחר מוסף – תהלים פרק כ', יום יו"ד בחדש, והפרקים קלג-קמא (ופרקו של הרבי, קד, והפרקים שאומר על אחד ואחת על עצמו ועל בני-ביתו). קדיש-ביתו.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים. אם אפשר, וידבר וקטורת. אין אומרים 'אשרי'

מנחה: וידבר וקטורת. אין אומרים 'אשרי' 'ובא לציון'.

קריאת התורה במנחה – בנגינת הטעמים הרגילה¹⁰⁷.

אין נשיאת כפיים במנחה, והש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו...". אבינו

103) סה"ש תשי"ד עמ' 26-25.

104) שו"ע אדמו"ר מהורי"צ נ"ע – 'המלך במסיביו

חייב עמי נח. ושמ, שפעם בשנת תשי"ו הורה הרבי למוכר

105) רשימות: ד' עמ' 10. וראה יאוצרי עמ' קלב.

106) ספר-המנהגים עמ' 59.

אדמו"ר מהורשי"ב ואדמו"ר מהורי"צ למדו ביוה"כ"פ את כל שיעוריהם הקבועים, גם השיעורים בנגלה, אבל על לימוד משניות וגמי מסכת יומא כתב הרבי: "לא ראיתי

שרבים נוהגים כן... אפילו לא מספר (מי בחיריק ופי בקמץ) ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, לא ראיתי – ראה"ו (ואת למרות האמור בשו"ע אדמו"ר תרכ"ט, ובלקוטי שיחות כרך ח"י עמ' 415 הערה 38) – יאוצרי עמ' רלא"ב.

107) יאוצרי עמ' רלג. צ"ע אם לומר את הי"ג מדות הנאמרות בקטע "יום קוראי בשמך" שבסיום הסליחות:

חזרת הש"ץ דמנחה, כיוון שאין רגליו לאומן בקול יחד כרגיל בזה.

זה שרצונו וחיותו הם בעניינים שאינם של קדושה, מתחיל הוא לחפש – ו"השוחד יעורר"¹⁷ – ומוצא "היתרים" שונים גם על דברים האסורים; ו"עבירה גוררת עבירה"¹⁸ – שנופל עוד למטה יותר, ונכשל גם באיסורים

זו של היהודי עם הקב"ה צריכה להקיף את כל כוחותיו, עד לפנימיות הנפש. ובמילא, אם יעשה את המצוות רק לצאת ידי חובתו, ללא חיות – אזי תיעשה המצווה על-ידי כוח המעשה בלבד, ונמצא שהוא מקושר עם הקב"ה

גם מי שאוחז עדיין בתחילת העבודה, אל יפול ברוחו,

אלא עליו לדעת שנותנים לו מלמעלה כבר עתה את

העניינים הנעלים ביותר ב"דרכי הוי"

שעליהם כבר אין ביכולתו למצוא היתר, עד שאינו נלחם עוד נגד מידותיו ותאוותיו השקועים בדברים האסורים.

ולכן בהכרח שתהיה חיות בקיום המצוות, שענין זה בא על-ידי אהבה ויראה. ולכן נכללים הם ב"דרכי הוי": הם הדרכים המביאים לקיום ושלימות מעשה המצוות¹⁹.

ג. ועוד עניין בזה:

אפילו אם בעצם מעשה המצוות לא היה חסר שום דבר גם אילו היו נעשים ללא חיות, אף-על-פי-כן, כיוון שהמצווה היא "כגוף בלא נשמה", הרי אין זה כפי הכוונה. הכוונה ורצון העליון הוא שיהיו מצוות חיות ("לעבדעדיקע מצוות").

והטעם לזה: המצוות ניתנו בכדי "לצרף בהן את הבריות"²⁰, בכדי שיהודי העושה את המצווה ידוכך ויתקשר עם הקב"ה. והתקשרות

17) משפטים כג.ח. פ' שופטים טז, יט.

18) אבות פ"ד מ"ב.

19) ויש להוסיף ש"בדרכי ה" נכלל (מלבד עניין

האהבה והיראה) גם עניין השמחה,

כמדובר בהתוועדויות הקודמות (ראה ד"ה שיר

המעלות דיום ב' דר"ה פ"ב (תו"מ ח"ד עמ' 5))

שלא די באהבה ויראה לברם, אלא צ"ל גם

העבודה בשמחה, עד לריבוי השמחה, שהו"ע

"טוב לבב".

– כי, גם כשיש לו חיות בתו"מ צ"ע (על-ידי אהבה

ויראה), אלא שחיות זו היא בהגבלה – הרי כל

זמן שהוא מוגדר עדיין בגדר, אף שהוא גדר של

קדושה, עלול הוא עדיין ליפול –

ולכן יש צורך גם בשמחה וטוב לבב – כיוון

ש"שמחה פורץ גדר" (ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז

ס"ע רכג ואילן), ואזי מובטח הוא גם בנוגע

לכוח המעשה (המנחה בלתי מוגה).

20) ב"ר רפמ"ד.

21) ראה תניא פ"מ (נה,ב), נקראין גרפיין ..

תכלית אהבה היא העבודה מאהבה".

הפנימיים, אהבה ויראה, נקראת "דרכי הוי'": התכלית היא מעשה המצוות, "המעשה הוא העיקר", ועל-ידו לוקחים עצמות ומהות אינן סוף ברוך-הוא. אבל בכדי שההתקשרות עם העצמות לא תישאר בהעלם – הנה על זה ישנם "דרכי הוי'", העבודה הפנימית בהשגה ובאהבה ויראה, שהם הדרכים²² המקשרים (בגילוי)²³ את עצמות המלך עם המעשה בפועל.

ד. ובוה יוכן גם לשון אדמו"ר הזקן: "דרכי הוי'", לשון רבים. בנוגע לקיום המצוות בפועל אומר "המעשה (ולא "העשיות") אשר יעשון", לשון יחיד ובנוגע להדרכים אומר "דרכי", לשון רבים – כי מעשה המצוות, הגם שישנם תרי"ג מצוות, עניינם אחד הוא – שיעבוד כוח המעשה להקב"ה; אבל כשמדובר אודות עבודה פנימית – שם כבר ישנם חילוקי מדרגות, וככל אחד ואחד מישראל לפי מדרגתו.

והנה, הדרשות דשבת הגדול ושבת שובה מיועדות לכ"ז אחד ואחד, גם לאלו שלעת-תה אינם אווזים בעניין החיות שבמצוות, ועדיין צריכים לדבר עמהם אודות "המעשה אשר יעשון". ואף-על-פי-כן מחזירים גם בהם את העניין ד"דרכי הוי'", עד לאופנים הנעלים ביותר שבזה.

וההוראה מזה – שגם מי שאוחז עדיין בתחילת העבודה, אל יפול ברוחו, אלא עליו לדעת שנותנים לו מלמעלה כבר עתה את העניינים הנעלים ביותר ב"דרכי הוי'", וסוף-

22 בדוגמת ה"דרך" כפשוטה שעניינה לחבר את העיר הגדולה והיכל המלוכה עם העיריות הקטנות וכו' עד לפינה הנידחת (ועד"ז הצינור שעניינו לחבר ולהמשיך את המים מהנהר הגדול עד לכלים היותר קטנים שביריחוק מקום ביותר) – כהמשל המובא בביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי (שבהערה 24) בביאור הפסוק (הושע בסופו) "כי ישירים דרכי ה' צדיקים ילכו בם גו'", ש"דרכי הוי'" עניינם הוא להמשיך את האור בכל סדר ההשתלשלות, בעולמות העליונים, ועד למטה, שע"ז נעשה החיבור "עומק תחת" שבעולם הזה "עומק רום" העצמות (מהנהה בלתי מוגה)

23 כי ב"דירה" ב' עניינים א) בדירה נמצא כל העצם (וכמו ברירת האדם שעצמותו דר בהדירה) – וזה נעשה על-ידי קיום המצוות כמעשה דווקא. ב) בדירה נמצא הוא בגילוי וזה נעשה על-ידי אהו"ר דווקא הנותנים חיות בהמצווה. וראה לקו"ש ח"ד עמ' 1053 ואילך.

24 ראה ביאורו"ר ר"פ וישלח. ר"ה ה' יחתו

תרפ"ט פ"י (סה"מ תרפ"ט עמ' 12).
25 ראה זח"ב (קפ"א): החודש הזה לכם כי כסדר דאתון אביב כו' ירחא שביעאה דילי איהו מסופא דאתון. ושם (ב"ב), אתון כו' כסדרן כו' אשתכחו בחסד כו' למפרע כו' משתכחו בגבורה. – ולהעיר מלקו"ת להאריז"ל פ' ויצא ר"ה עניין ה' כוכבי לכת: מניסן ועד אלול כו' זכרים כו' – ומתשרי כו' גבורות גשמים אר"ח נוקבא (וצ"ע מ"ש להיפך: כטעמי המצוות פ' בא – הובא בעטרת ראש בתחלת הדרוש לעשית" – בפע"ח שער ר"ה בשער הכוונות ענין ר"ה ר"ד, בנהר שלום – בסוף ע"ח דפוס ווארשא – בסופו). וראה הקלתי-עקב מע' י"ב חרשים.

26 ראה גם תו"מ ח"ב עמ' 297. וש"נ.
27 ובב' עניינים אלו נכללים כל ענייני העבודה (כולל גם ענייני חג השבועות), שכללותם הו"ע התשובה, שהרי צריך להיות "כל ימיו בתשובה", אלא יש תשובה שמלמטה למעלה, ויש תשובה שמלמעלה למטה, כמבואר בכ"מ (מהנהה בלתי מוגה).

ולברך "אשר יצר" בידיים טהורות. אבל ביום, די בכך שעשה צרכיו, אף לקטנים, כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר-כך⁸⁸.

שחרי: ייטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על-גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן להעביר הלכלוך ולא יותר⁸⁹.

הכוהנים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע⁹⁰. אין מברכים "שעשה לי כל צורכי"⁹¹.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרידא גאון: 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרט על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו'⁹².

חזרת הש"ץ: הרבי עמד באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ו'לא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.
"אבינו מלכנו, זכור רחמיך" בכל תפילות היום⁹³.
בסיום חזרת הש"ץ: 'אבינו מלכנו', קדיש

88 שו"ע אדמו"ר סי' תרי"ג סי' דה. העירני ח"א ששם מדובר על היוצא לצרכיו סתם, אבל היוצא מבית-הכנסת גייב מדינא בנטיי' במים (כנפסק במהדו"ק סי' ד סי"ח).
משא"כ הטיל מים ולא שפשף ואף יצא לגדולים ולא נגע בידו לא נזכר שם, כיוון שאינו אלא משום 'הכוון לתפילה, כמבואר כאן, וראה גם סי' ז סי"ב וסי' צב סי"ג) ולכאורה תלוי בפלוגתא אם בית-הכנסת זידן יש לו דין ביה"כ קבוע לעניין זה (ראה הנסמן בשו"ת יביע אומר ח"ג חאו"ח סי' ג), ויש לברר אם המחמיר בזה רשאי להקל ברחיצה ביה"כ.

89 שם סי"ב. לענין נטיי' – גם ספר-המנהגים עמ' 59, וביאורו באניק ח"ג עמ' קמז.

90 לקו"ש ח"ט סי"ע 386, ממט"א תרי"ג סי"ח (ובסי' תרכ"א סי"ז, שהלויים נוטלים רק עד סוף קשרי אצבעותיהם) וראה אלף-למטה תרי"ג סי"ק ט, שבח' המועדים עמ' 50 ושי"ב.
גם בנטילת ידיים שחריית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע (הוראת הרב, 'אוצרי עמי ריו. ומ"מ ישונו ויטלו ידיהם לסירוגין במצואי יוה"כ (לקו"ש שם).
91 סידור אדמו"ר.

92 אף שאי"ז אומר עליו לברך במצבו, ראה סדר ברה"י בסופו.

92 ספר המאמרים תשי"ג עמ' 11.
93 ספר-המנהגים, מחזור השלם.
94 ודלא כמנהג העולם, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רכ.
95 הנוסח הנכון בימי שברך' זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלוגי בן פלוגי) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד יום-הכיפורים, בשכר זה הקדוש-ברוך-הוא ישמרנו ויצילנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמון" (שער הכלל פכ"ו סי"ה, 'אוצרי שם. והעיר, שעפ"ז יש לברר מדוע (ואס?) אומרים 'יום הדין').
96 סידור יתורה אורי עמ' 259, 'המלך במסיביו ח"ב עמ' קסו. כה"ח סי' רפד סי' ק' ע"פ אורח חיי פד"א.

97 קיצור שו"ע קלנ"ב. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטרו לו רח"ל בן או בת נשאר לומר יזכור, ועכ"פ שאין אחרים שיאמרו עבורם, ועיין.
98 ספר המנהגים, והיא הוראת הרבי – 'משנה אחרונה'. 'אוצרי עמי רכ"ב.

מי שכבר סיים י"ב חודשי אבולת (כיוון ששנת תשס"ה היתה שנה מעוברת) אבל טרם הגיע היארצייט שלו, בקובץ 'הערות וביאורים – אהלי תורה' (גיליון שטמ עמ' י) נמסר בשם הגר"י לנדא ע"ה, ששאלה זו היתה גם אצלו ושאל את

באופן שיישמע לעומדים בסמוך), עם הש"ץ⁷⁶.
 "ויאמר ה' סלחתי כדברך" – אומר הקהל ג'
 פעמים ואחר-כך הש"ץ ג' פעמים⁷⁷.
 הש"ץ מברך 'שהחינו' בקול רם, והקהל
 מברך כל אחד לעצמו בלחש, ויזהרו לסיים
 קודם שסיים הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן
 אחר ברכתו⁷⁸.
 יש להכריז בבית-הכנסת, שמי שבירכו
 'שהחינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכה
 עתה⁷⁹.
 מחזירים את ספרי-התורה וסוגרים הארון.
תפילת ערבית: "ברוך שם כבוד מלכותו
 לעולם ועד" – אומרים בקול רם⁸⁰.
 יעלה תחנונו. וכל הסליחות והוידוים.
 אבינו מלכנו. לדוד מזמור. קדיש תקבל.
 עלינו. קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהלים א-
 ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים
 שניקוד כל שם הוא כמו בתיבת 'בברית',
 כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמור'
 נשיא דורנו הנהיג לומר אחר-כך את כל
 התהילים (והתחילו שוב מתחילתו)⁸¹.
 קריאת-שמע שעל המיטה – כמו בכל שבת

76 שו"ע אדמו"ר סי' תרי"ט ס"ג.
 77 ספר-המנהגים עמ' 63.
 78 שו"ע אדמו"ר שם ס"ח.
 79 שם ס"ט.
 80 יאוצרי עמ' ריב"ג [בס' שבח-המועדים עמ' 46 הביא
 שהוא מנהג ותיקין, משליה מסכת יומא], ושם: שהרבי היה
 יושב במקומו ומסיים התהילים עם הציבור, ובסיימו, נעמד
 ואומר יהיה רצון שלאחר אמירת התהילים בשבת ויו"ט. [יש
 מוסרים: לפעמים ראו שעמד ופתח הסידור, וקרא ק"ש שעל
 המיטה עם הפרקי תהלים שלפני השינה, ואז יצא
 מביהכ"מ]. בצאתו, כדומה שאינו מאחל 'גמר חתימה
 טובה' וכדומה.
 81 ספר-המנהגים עמ' 59. במחזורים דלהן בהערה הבאה,
 נדפס לומר נוסח 'ירבון העולמים' בסוף ק"ש, ואכן י"א
 (בשם הרה"ח רשיח קסלמן ע"ה) שצ"ל זאת גם בשבת
 ויו"ט, מפני שהזכרת העון שם אינה אלא סיפור דברים.
 כיוון שאין משכימים לתיקון-חצות, צ"ל עד יובבטח,
 ואח"כ כנראה: "כי אתה... שומע תפילה", ואולי גם פסוק
 "תורה ציוה..." אבל מסתמא לא 'אעירה שחרי'.
 82 ספר-המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' (ולא
 קודם קריאת-שמע שעל המיטה) היא, לכאורה, בזמן

כל-סוף יבואו גם לידי גילוי.
 – "משום דלימות המשיח אין מקבלין
 בתשובה, ודוגמת זה אין מקבלין גרים או"³¹,
 דהמתגייר או אין עושה מאהבת ה' יתברך, רק
 לשמוח בשמחת ישראל, ומאחר דאנו מצפיין
 לישועה בכל יום, מי שאינו שב, ויבוא משיח

**למה צריך לדבר על "כל ימיו בתשובה" מטעם "שוב
 יום אחד לפני כו", בשעה שנעים יותר לומר שזה
 מצד התקווה בכל יום שמישיח יבוא מחר ממש!**

שהיה נוהג בהם.
 כספר זה (ובפרט בסופו) נדפסו גם כמה
 דרשות ממהרי"ל (וניכר שגם דרשות אלו אינם
 לשונו ממש, אלא רשימות עניינים בלבד
 שנרשמו על-ידי התלמידים). ובאחת
 מהדרשות שהיה דורש בשבת שובה³² ישנו "א
 געשמאקער ווארט", שרצוני לחזור עתה:
 איתא בגמרא³³: "תנן התם³⁴ ר' אליעזר אומר
 שוב יום אחד לפני מיתתך. שאלו תלמידיו את
 ר' אליעזר וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר
 להן, וכל שכן ישוב היום שמה ימות למחר
 ונמצא כל ימיו בתשובה".
 אמנם, בדרשה הנ"ל מבאר מהרי"ל הטעם
 שצריך להיות "כל ימיו בתשובה" באופן אחר

(קטעים מהתוועדות שבת-קודש פרשת וילך,
 שבת תשובה, ו' בתשרי ה'תשי"ט
 'תורת-מנחם – התוועדות ה'תשי"ט,
 חלק ראשון (כד) – עמ' 25-30 – בלתי מוגה)

28 הלכות עשרת ימי תשובה ס"ז. 30 אבות פ"ב מ"י.
 29 שבת קנ"ג, א. 31 יבמות כד, ב. ויש"נ.

עבודת יום-הכיפורים - בבית-המקדש

שנהיה שלוחים לבשר ש"הנה זה בא"

ויהי-רצון שכל אחד ואחד מהשלוחים, בתוככי כלל ישראל, ישלים (וכבר השלים) השליחות לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, באופן שיש כבר כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, ויש כבר את כל הברכות ("וזאת הברכה אשר בירך משה גו' לעיני כל ישראל") עם כל אותיות האל"ף-ב"ת... ובאופן דהולך ומוסיף ואור, "ילכו מחיל אל חיל", עד לברכה העיקרית – כהמשך וסיום הכתוב "יראה אל אלוקים בציון", בירושלים עיר הקודש, הר הקודש, בית-המקדש וקודש-הקודשים – גאולה האמתית והשלימה על-ידי משיח-צדקנו.

ולהעיר, שהגאולה האמתית והשלימה מודגשת עוד יותר בבואנו מתקיעת-שופר דראש-השנה (ותקיעת שופר במילואה ובשלימותה – בשני הימים דראש-השנה), כפי שאומרים בפסוקי שופרות "והיה ביום ההוא ייתקע בשופר גדול", ומסיימים וחותמים את פסוקי שופרות עם הברכה ותפילה, "תקע בשופר גדול לחרותנו".

ויהי-רצון והוא העיקר – שכל אחד ואחד מאיתנו יהיה "שליח" לבשר לעצמו, בני ביתו ולכל היהודים בסביבתו, ש"הנה זה בא", "הנה אלוקיניו זה גו' זה ה' קוינו לו" (ב' פעמים זה), והנה דוד מלכא משיחא, ושאליו הנביא כבר היה יום לפני-זה בטבריה וכישר אודות ביאת משיח צדקנו. ויש לומר, שכיוון שמשיה יכול לבוא בכל יום, "אחכה לו בכל יום שיבוא", ואלוהו הנביא צריך לבשר ביום שלפני-זה אודות ביאת המשיח – בא אליהו הנביא לטבריה בפועל ממש כל יום ומבשר אודות ביאת המשיח (במיוחד) לאלו שעומדים כמעמד ומצב ד"אחכה לו בכל יום שיבוא" – גם אלו שאין אומרים זאת בריבור (כמנהג חב"ד) אלא חושבים על-זה... וממשיכים ומסיימים את ההכנה ליום-הכיפורים, ועל-אחת-כמה-וכמה העבודה דיום-הכיפורים עצמו – בארצנו-הקדושה, בירושלים עיר-הקודש, בבית-המקדש, עד בקודש-הקדשים, לא רק באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו" אלא באופן ד"ותחזינה עינינו (בשוכן לציון ברחמים)", שרואים העבודה דיום-הכיפורים על-ידי אהרון הכהן (מכיוון ש"משה ואהרן עמהם") בבית-המקדש השלישי ("מקדש א-דני כוננו ידך"), עד בקודש-הקדשים, ששם נעשית העבודה העיקרית והמוחדת דיום-הכיפורים. ועוד והוא העיקר – בפועל ממש, ותיכף ומיד ממש.

(משיחת זו תשרי, ל"מחנה ישראל", היתנשי"א – ה'תתעודיות' היתנשי"א כרך א, עמ' 66)

מכאן ולהבא – רק טוב הנראה והנגלה

ברורנו זה, דור האחרון – ישנו כבר ריבוי הכי מופלג ועצום כו' דענייני תורה ומצוות ומעשים טובים שפעלו בני-ישראל בעבודתם כמשך כל הדורות שלפני-זה. ובפרט לאחר כל העניינים הבלתי-רצויים שעברו על עם ישראל כמשך כל הדורות שלפני-זה, עד ל"מבול" הכי נורא שהיה ברור הכי האחרון – כבר יצאו ידי-חובת כל עניינים הבלתי-רצויים, וכבר נעשה הבריור והזיכור כו' בתכלית השלימות.

ומכיוון שכן, בוודאי נגמר כבר ה"משחק" ("גענוג געשפילט זיך")... ד"נורא עלילה על בני אדם", ומכאן ולהבא – יומשך רק טוב הנראה והנגלה, ובלשון הפיוט (ביום-הכיפורים ובהושענא-רבא) "אוצר הטוב לנו תפתח", "הטוב לנו בטוב הנראה והנגלה גם למטה ממש", "הטוב לנו", היינו, באותם העניינים הטובים דבני, חיי ומוזנא שמוכן ומושג בשכלנו שהוא "טוב"!

(מהתועדות שבת-קודש פרשת בראשית היתנשי"ח – ה'תתעודיות' היתנשי"ח, כרך א, עמ' 350)

לחופה, אינו לובשו ביום-הכיפורים⁶⁰. אבל (רח"ל) בשנת האבלות – ילבשונו⁶¹. אין להיכנס בקיטל לבית-הכיסא⁶².

נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור⁶³, ודלא כהמחמירים בזה⁶⁴. לפני ההליכה לכל-נדרי – ברכת הבנים והבנות⁶⁵. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדותיו, כשידיו למעלה מראשה של כל אחת ואחת⁶⁶. רבותינו נשיאנו היו מברכים בנוסח "יברכך"⁶⁷.

שני אנשים כשרים פונים עם ספרי-התורה למקום הש"ץ (המצטרף לבית-הדין). עומדים עם ספרי-התורה בסמוך לו, ואין מקיפים את הבימה, ואין עומדים איתם על הבימה⁶⁸.

מתחילים: 'ה' מלך, תגל הארץ".

פסוק "אור זרוע" – פעם אחת ובקול רם.

"על דעת המקום... בישיבה של מעלה" צריך הש"ץ (בלבד) לומר בקול נמוך, אך באופן שהעומדים סביבו, שהם בית-דין, ישמעו⁶⁹.

כל-נדרי: גם הקהל אומר זאת בלחש (אך

פניה) מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל להורה/הורים של הבעל מדליקים נר בנפרד, נטע-גבריאל פכ"א סי"ג). בשבת-המועדים עמי 44 מביא שר הנשמה יהיה בבית ויבדיל עליו במוצאי יום-הכיפורים, בצירוף נר נוסף.

60 ספר-המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אגיק חיו עמי קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל את הקיטל בחופתו, ילבשנו עתה (בנטעי-דבריאלי הלי' יו"כ פכ"ו הערה י' הביא טעמים למנהג זה. והנהגה זו אינה לפי הטעם שאין לובשין הקיטל בפחות מכן כ, וגם לא לפי הטעם שבשנה ראשונה עליו להיות בשמחה, אלא לפי הטעם שכבר נתעורר השנה בתשובה, עיי"ש).

61 שביע אדה"ז סי' תרי"ט סי' שמו"ר לאבל ללובשו, ומהגנו ללבשו – 'אוצרי עמי קצח.

62 שביע אדמוה"ז סי' כא סי"ג.

63 'אוצרי עמי קצח, מספר מאמרי אדמוה"ז הקצרים עמי שלו (לענין יו"כ), וספר-המנהגים עמ' 46 לענין תשעה באב (נדפס לראשונה בסוף רשימות הצי"צ על מגילת איכה, ברוקלין תשי"א). וצי"ע שמשמט ממהגני אלול ריה ויו"כ שדפסו לפני-כן בשלהי תשי"ט (סה"מ תשי"ט עמ' 232).

64 ולפי הטעם (כנפסק בשביע אדמוה"ז תרי"ט סי' ג) שמונעל אינו אלא של עור דווקא, לכאורה אין להחמיר גם בנעל מחומר פלסטי דמו"ר עור (למרות שמגן על הרגל כמו

יום חמישי

י' בתשרי – יום-הכיפורים

לקראת היום הקדוש מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליה לפני השקיעה⁷⁰.

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי התהלים שקורם 'כל-נדרי') וידוי –

עור ממש) הנפץ בזמנו, כל עוד אינו מכלי עור ממש (ומשום מראית-העין לא שייך בזה, כיוון שהדבר ידוע לכל, וכמו בענין נקיני סויה בחלב וכו').

65 ספר-המנהגים שם.

66 'אוצרי עמי קצח.

67 שם עמי קצה, ומציין לשיחת ליל שמחית ושי"פ בראשית (ב) תשד"מ, עיי"ש.

68 ראה פסקי הסידור אות מב. ואין מסירין אותו בלילה, מפני שהדבר ידוע שאין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להידמות למלאכים – עיי"פ שביע אדמוה"ז סי' יח סי"ד.

69 לוח כולל-חב"ד, משביע אדמוה"ז סי' תרו סי"ט ב, למרות שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בווידי זה (רשימות' ד, עמ' 17). הרבי היה אומר זאת בקביעות.

אין אומרים 'תפילה זכה, 'אוצרי עמי ר.

70 שם עמי רב, למרות האמור בשביע אדמוה"ז סי' תרי"ט סי"ד.

71 שם עמי רב"ר.

72 'המלך במסיביו ח"ב עמ' כא.

73 סידור אדמוה"ז. ובהמלך במסיביו שם עמ' כב, שניתן לסדר 'מכירה פומבית' גם על שאר הספרים.

74 'אוצרי עמי רב"ר.

75 קובץ יגדיל-תורה (ג.י.) גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.

את ההפטרה של יום-הכיפורים⁴². אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר צהות, קרוב ליום-הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר-המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום-הכיפורים אין עושים מאומה מזה. לפני טבילה ותפילת מנחה⁴³ נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה – מוטה, ופניו לצפון⁴⁴. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתייה באמצע⁴⁵, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אמורים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום', בכל הלקאה אמורים תיבה אחת, סך הכול ל"ט תיבות. אחרי מלקות יש לבדוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה⁴⁶ וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁴⁷. בתפילת מנחה בלחש, אחר 'היו לרצון' הראשון, אמרים וידוי ו'על חטא'⁴⁸. בכל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי⁴⁹. מפסיקים קימעה במקומות

המפוסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ("דיברנו דופי": – "טפלנו שקר": – "קישינו עורף:"). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת "ואנחנו הרשענו"⁵⁰, 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו' וכן באמירת 'ועל חטאים'⁵¹. אין אמרים 'אבינו מלכנו'. בסעודה המפסקת⁵² – המאכלים יהיו ללא מלח⁵³. גברים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁵⁴. "יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום-הכיפורים"⁵⁵. מפסיקים לאכול מבעוד-יום⁵⁶. הדלקת הנרות: מברכים (לאחריה): "להדליק נר של יום הכיפורים" ו"שהיינו"⁵⁷. מרבים בנרות בבית-הכנסת⁵⁸. כל איש נשוי מדליק "א לעבעדיגע ליכט [=נר חיים]". ולנשמת הוריו שנפטרו – נר נשמה⁵⁹. חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיסל'

(42) ע"פ 'התועודיות' תש"ח ח"א עמ' 351.
 (43) סידור אדמוה"י.
 (44) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"א טו (מלבד שני הפרטים – זמן המלקות, ואמירת הנלקה, שההוראה בספר-המנהגים אחרת).
 (45) יאוצרי עמי קפח.
 (46) מטי"א סי' תרו ס"ח.
 (47) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"יב. גם נשים נשואות טובלות, עיי"ש ס"יא, והמובא בסי' יבכודה בת מלך עמי קעו.
 (48) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"א ג. לכאורה, אין להכות על החזה ביסלח לנו בתפילה זו, שהרי אין בה תחנון אלא רק הווידוי **שבסופה**, וכההוראה: "על-חטא אמרים רק כמה שצריך" (לקו"ש ח"ט עמ' 386). ועצ"ע מלשון הרבי בנדון בספר-המנהגים ריע' 65 "מוצאי (ולא: מערב) יוה"כ...".
 (49) ראה הדיון בזה ב'התקשרות' גיליון שעט בסופו. אבל הר"ח ר' אלי ש"י זילברשטרם מספר, שבשנת תשכ"ז וכן בשנת תשל"א (או תשל"ב) עמד מקורב וראה בבירור שהרבי מכח על ליבו, הן בשרית (ומתאים ללשון ספר-המנהגים הני"ל) והן במנחה.
 (49) שו"ע אדמוה"י סי' תרו ס"ז.
 (50) יאוצרי עמי רא, ממנהג הרבי.
 (51) סה"ש תש"א עמ' 151, וראה סה"ש תש"ה עמ' 9, 'המלך

במסיבו ח"א עמ' רמח. (ביאוצרי שם הביא ממקור-חיים סי' תרו שיש להכות בעל חטא: באמרו "שחטאנו", וביעל חטאים' באמרו "שאנו חייבים").
 (52) יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"א). אם יודע שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידים (שו"ע אדמוה"י סי' קנח ס"ב).
 (53) כמה טעמים בדבר, והטעם הפשוט הוא כדי שלא יצמא ביום-הכיפורים למים – סה"ש תרצ"ז עמ' 157.
 (54) שו"ע אדמוה"י סי' תרי"ח ס"ח.
 בכונת האכילה של הסעודה המפסקת איתא, שצריך יג' קערות, וכדי לקיים זאת, ציווה כ"ק אדמו"ר מהורשיב לבנו כ"ק אדמו"ר מהרי"י, לאחר שהחיל לאכול מקצת המרק, להוסיף לה כף מרק, ואחר-כך (לאכול מעט ו)להוסיף עוד כף – סה"ש תרצ"ז עמ' 156. 'תורת מנחם – התועודיות' (נט) תשי"ז ח"ב עמ' 354.
 (55) דעה שניה (י"א), לאחר דעה ביסתים) בשו"ע אדמוה"י תרו ס"יג. ורבים נוהגים גם בזה.
 (56) סי' תרס ס"א ג. רגילים להפסיק באמן שנקבע להדלקת הנרות. וכשמפסיק לפני כן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית – שם ס"ז.
 (57) מחוזה"ש, לוח כולל-חב"ד.
 (58) שו"ע אדמוה"י סי' תרי ס"ד. לוח כולל-חב"ד.
 (59) במטי"א סי' תרג ס"ח תב, שאת נר הנשמה גם אשה

הלכות ומנהגי חב"ד*

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת קודש פרשת וילך

ה' בתשרי, שבת שובה

לפני תפילת שחרית, סיום שמורת החל מ'שביעי' למנהג רבותינו נשיאנו⁶.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימית-תשובה, וכן בשבת שובה, אין אמרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם⁷.

הפטרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו בם"; "מי א-ל כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, ב"י. מיכה ז, יח-כ).⁸ נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפטיר בשבת זו⁹.

מנחה: קוראים בפרשת האזינו. צדקתך. קדיש תקבל. לרוד ה' אורי. עלינו. קדיש יתום.

בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות¹⁰.

מוצאי שבת-קודש: בתפילת ערבית, מוסיפים (גם): 'אתה חוננתנו, ו'המלך המשפט'. אין אמרים 'ויהי נועם, 'אתה קדוש'¹¹.

"כל ענייני 'שבת שובה' שייכים לכל אחד ואחת מ ישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית-הכנסת ושומעים קריאת-התורה וכו'¹²."

"בשבת שובה – מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת-תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה"¹³.

בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות-חסדים (כולל גם צדקה בשבת – ע"י הכנסת אורחים בסבר-פנים-יפות וכיו"ב)¹⁴.

בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג, 'העיקר – לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנוהגין עכשיו'¹⁵.

ערבית: יש לזכור ולהזכיר (באופן המותר) את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימי-תשובה, וכן 'המלך הקדוש' בברכת 'מגן אבות'.

(*) מוקצו המצע, נשטמו חלק נכבד מההערות. הן נשארו בשלימותן במהדורה האלקטרונית של הלוח.
 (1) סה"ש תש"ח ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית-הכנסת (לא רק לעזרת-נשים), ואפילו לאחרי גיל שלוש שנים – כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה". ועיי"ש בהערה 24, שזה מעין ודוגמת עליה לרגל לע"ל 'מדי שבת בשבתו'. וזוהו ברור שהכוונה לכל שבת.
 (2) ד"ה שובה ישראל תשי"מ ס"א, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שמה; בתורת-מנחם – ספר המאמרים מלוקט' לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.
 (3) 'התועודיות' תנשי"א ח"א עמ' 24.
 (4) שו"ע אדמוה"י סי' תכט ס"ב.
 (5) וראה משי"כ בעניין זה בילוח השבועי גיליון תקי"פ הערה 5.

(6) היום-יום ד' טבת.
 (7) יאוצר מנהגי חב"ד עמ' קנט"קס.
 (8) ספר-המנהגים עמ' 33. לוח כולל-חב"ד.
 (9) שו"ע אדמוה"י סי' רפד ס"ח, ונתבאר בלקו"ש ח"י"ד עמ' 144 שאין מקום לקטן – שפטר מכל המצוות וממילא אין שייך אצלו (שלימות) עניין התשובה – שיאמר ההפטרה דישובה ישראל, ע"כ. והיינו אפילו "במקרים יוצאים מהכלל", כי בלא-הכי ראי יאצל החסידים לא נהגו לתת מפטיר לקטן" (התועודיות' תש"ח ח"ד עמ' 2334).
 (10) לקט הליכות ומונהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כזית), ע"פ המובא (גם כהוראה לרבים) בספר-המנהגים עמ' 34. ביאור הנהגה זו בלקו"ש כרך כא עמ' 84 (ובלה"ק, שערי ה' מונהגי או"ח ח"א סי' קנד).
 (11) לוח כולל-חב"ד, משו"ע אדמוה"י סי' רצה ס"ג.

יום ראשון
ו' בתשרי

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרבנית הצדקנית מרת רחל ובת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה, אשת הרב הגאון והחסיד והמקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחת-הכבוד בני-יורק¹².

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול.

כן יסד על שמה "קרן חנה", ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה"¹³.

יום רביעי

ט' בתשרי, ערב יום-הכיפורים

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין אומרים תחנון¹⁴.

סדר כפרות¹⁵:

תרנגול לבן. זמנו – באשמורת הבוקר של

12 תולדותיה בספרים: 'עטרת מלכות, חיפה תנשי"א, עמ' 225. 'תולדות לוי יצחק' (מהדורת תשנ"ה) ח"ג עמ' 875.
13 ספר-המנהגים עמ' 88.
14 לוח כולל-חי"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעה"ט אחר חצות אינו אומר תחנון, כיוון שנהג כבר יו"ט א, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כבערי"ה), ראה שו"ע אדמו"הו סי' תר"ד סיד"ה.
15 ב'אוצר' עמ' קעח, שגם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית. והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"י).
16 סידור אדמו"הו. מי שאי-אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום-הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפני-כן, כי כל עשרת-ימי-תשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג סי' תרה במ"ז ס"ק א. א. שדי-חמד מערכת יוה"כ"פ סי' א אות ב). למעשה נהג הרבי לערוך כפרות בשעה 7:00.
17 יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מג' חדשים או ממ' יום עכ"פ. ואולי לפני כן נפדה בצדקה.
18 הדרך הרגילה היא לומר הנוסח פ"א ולסבב את כל הכפרות ביחד, אך ניתן לעשות זאת גם בזה אחר זה (ראה נטע"י גבריאל פ"י ס"ד).

ערב-יום-הכיפורים¹⁶. הכפרות יהיו כפי חשבון בני-אדם שבבית, וזכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת¹⁷ שלווה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הולד¹⁸.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלוש", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבבים שלוש פעמים את התרנגול/ת מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..." כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלוש" – שלוש פעמים. ובסך הכול מסבבים תשע פעמים¹⁹.

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כרין, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת²⁰.

המהדרין, מכסים בעצמם את הדם בכרכה (ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על-ידי נוצה, בחמש תנועות²¹. נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הדם בעפר" (ה' רד' 'הדם' כפתה, ב' 'בעפר' דגושה ובסגול)²². אף מי

18 סידור אדמו"הו. ובלקו"ש חכ"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישינו לתאומים (כמ"ש הבי"ח שם ממדכי קטן. פמ"ג שם) – כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ביום אשר יתאומים בבטנה, ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוד-נפש בשבת ויום-הכיפורים וכיוצא-בזה – אך תתנהג ביכפרות, או שנאמר דכיוון דלא שכחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו".
וע"פ המבואר שם (ובלה"ק – בשערי הלכה ומנהג יו"ד ש"ס חא) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו – העיר, דאי"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו. או שמא הכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. ועיי'.
19 ספר-המנהגים עמ' 58.
20 עיר-הכולל פמ"ד סו"כ.
21 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קעז, עיי"ש.
22 כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל שיי רסקין, וכמזומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר

שמכסה את הדם בפעם הראשונה, לא יברך 'שהחיינו'²³.

אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ציווה לעשות כן²⁴.

נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים²⁵.

ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי²⁶. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כדת וכדין.

אסור להתענות היום²⁷.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתורה"²⁸, ו"אבינו מלכנו"²⁹.

אין מאריכים היום בתפילת שחרית³⁰.

מבקשים 'לעקאח' (עוגת רבש), וגם אוכלים ממנו³¹.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה"³².

בדרך-כלל, אין זה נפוץ בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים³³.

מרביתם בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה³⁴. הבעש"ט אמר: "מקול קישקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות"³⁵.

מרביתם באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים – ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים³⁶. וכל האוכל ושונה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי³⁷.

נוהגים לאכול 'קרעפקין' (כסיני-בצק ממולאים בשר)³⁸.

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש³⁹, אבל על השולחן שמים גם מלח⁴⁰.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וכיציים כלל⁴¹.

אחר חצות היום יש לקרוא כל אחד לעצמו

30 קובץ-ליובאוויטש גיליון 5 עמ' 71, ועוד בשיחות אדמו"ר מהוריי"צ. נסמנו ב'אוצר' עמ' קפ.
31 ספר-המנהגים שם. באלף-המגן למט"א סי' תרד-תרה ס"ק לח הביא הטעם, שאם נגור עליו ח"ו שיוזקק למתנת בשר ודם, יצא ידי-חובה בקבלת הילעקאח. הובא בלקו"ש ח"י"ד עמ' 373.
32 ספר-המנהגים שם.
33 למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמו"הו סי' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה בהרבה שנים.
34 מטה-אפרים סי' תרו ס"ג.
35 לוח כולל-חי"ד. ספר בעשי"ט עה"ת, ר"ה ויו"כ, אות מח.
36 סידור אדמו"הו.
37 בעיר-הכולל (מד,ג), משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוה"כ"פ. וכן מפורש – שתי סעודות – בלקוטי שיחות כרך לט עמ' 363 הע' 46, עיי"ש.
37 שו"ע אדמו"הו סי' תרד ס"א.
38 ספר-המנהגים, מנהגי יוה"כ"פ.
39 היום יום חי"ב.
40 שו"ע אדמו"הו סי' קסז ס"ח.
41 שו"ע אדמו"הו סי' תרח ס"ח.